

متن استفتاء ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت هرات

بمقام محترم وزارت ارشاد، حج و اوقاف

موضوع: در مورد سوخت حاصلات موازی ۲۵۰ جریب اراضی وقفی قابل زرع واقع قریه ناگهان انجیل سابق، ناحیه ایازدهم و پانزدهم شاروالی فعلی هرات.

بجواب نامه {۴۷۵-۲۶۸} مورخ ۱۴۰۰/۱/۱۸ مدیریت اجرائیه، ریاست مجمع علمی، معینیت مسلکی آن مقام محترم مینگاریم:

از اثر عرض مطبوع {۱۳۷۲۷۵۵۱} حاجی مرتضی ولد گل میرزا و پیشنهاد {۲۷} مورخ ۱۴۰۰/۳/۷ مدیریت عمومی اوقاف و حکم {۱۲۱۹} مورخ ۱۴۰۰/۳/۱۴ مقام ولایت هیئت توظیف ساحه را از نزدیک مشاهده: { هیئت مقررہ مقام ولسوالی به ساحه اراضی وقفی قریه ناگهان انجیل سابق ناحیه ایازدهم و پانزدهم شاروالی فعلی هرات رفته بعد از مشاهده بر اساس تحلیل و تجزیه ساخت زیر کشت گندم و سایر نباتات که نیاز آبی بیشتر دارد در طی سال جاری محصول آن نظر به منابع محدود آب کاهش چشمگیری داشته است و قرار بررسی در مورد اراضی وقفی که تحت اجاره محترم مرتضی ولد گل میرزا مسکونه قریه ناگهان میباشد هیچ نوع محصول زراعتی بدست نیامده است، ریاست محترم ارشاد، حج و اوقاف مطابق به قانون و طرز العمل آن اداره آنچه لازم میدانند اجراءات خواهند فرمود. }

بناء گزارش داده میشود که موازی ۲۵۰ جریب زمین وقفی قریه ناگهان انجیل سابق، ناحیه ۱۱ و ۱۵ شاروالی فعلی مقدار {۳۳۱۷۵} کیلو گندم به اجاره اسامی حاجی مرتضی ولد گل میرزا بوده که نظر به گزارش فوق هیئت مقررہ ۴۰ فیصد محصولات آن را از بابت سال ۱۴۰۰ سوخته بدست نیامده است، مطابق به شریعت غرای محمدی {ص} طالب هدایت میباشیم.

دکتور عبدالخالق "حقانی"

رئیس ارشاد، حج و اوقاف هرات

حکم مقام محترم ریاست : امریت إفتاء !

پیرامون مسئله استفتاء شده فتوی شرعی تحریر گردد

حامدالله ومصلياً على رسول الله.

الجواب باسم ملهم الصواب

آنچه در متن استفتاء و مکتوب ریاست محترم ارشاد حج و اوقاف ولایت هرات در خصوص خساره وارد شده به مستاجرین اراضی اوقافی آنوالا نسبت خشکسالی و کم شدن منابع آبی ذکر شد چنین باید گفت:

که املاک و اراضی وقفی که وجوه مصرف آن ها امور خیریه و مصالح مسلمین می باشد و حق عامه مردم و مستحقین به آن تعلق می گیرد، لذا ریاست محترم ارشاد، حج و اوقاف که مسؤلیت تنظیم امور ملکیت های اوقافی را بدوش دارد و همچنان مستأجرین که زمین های وقفی نزد آن ها به اجاره داده شده است باید متوجه اهمیت این موضوع باشند و از احتیاط کامل در این خصوص کار بگیرند، زیرا کوچکترین بی احتیاطی در این مورد خیانت به بیت المال مسلمین محسوب شده مرتکب آن مورد وعید شدید درنصوص شرعی قرار گرفته است، لذا باید محتاطانه گام بردارند و نگذارند که کم ترین خیانت به حقوق مسلمین و بیت المال آن ها صورت گیرد.

در خصوص مسئله استفتاء شده فوق باید گفت که اگر واقعیت امر همان طور باشد که در گزارش هیئت توظیف شده از سویی ریاست محترم ارشاد، حج و اوقاف ولایت هرات به آن اشاره شده، باز هرگاه در طول مدت اجاره نسبت وقوع آفات طبعی و غیر طبعی مشکلی پیش آید که مانع استفاده کامل و یا نسبی از اراضی مستأجره گردد به همان اندازه نقصان و خساره وارد شده از اصل اجاره تعیین شده نیز کم می گردد، بناءً اگر سوخت (٪ ۴۰) حاصلات زمین های وقفی قریه آب ناگهان و لسهوالی انجیل سابق ولایت هرات حسب گزارش هیئت مؤظف واقعیت داشته باشد، باز همان اندازه نقصان و زیان وارده شده بخاطر وقوع حوادث ذکر شده از دید فقهاء از حق الاجاره اراضی مستأجره کاسته می شود. چنانچه در این مورد در کتاب معتبر فقه حنفی چنین آمده است: « فَإِنْ عَرَضَ فِي الْمُدَّةِ مَا يَمْنَعُ الْإِنْتِفَاعَ كَمَا إِذَا غُصِبَتْ الدَّارُ مِنَ الْمُسْتَأْجِرِ أَوْ عَرِقَتْ الْأَرْضُ الْمُسْتَأْجَرَةُ أَوْ انْقَطَعَ عَنْهَا الشَّرْبُ أَوْ مَرِضَ الْعَبْدُ أَوْ أَبَقَ سَقَطَتْ الْأَجْرَةُ بِقَدْرِ ذَلِكَ » (الفتاوی الهندیة ج/۴/۴۱۳)، ترجمه: اگر در جریان مدت اجاره عارضه ای پیش آید، که مانع منفعت گرفتن از جنس به اجاره گرفته شده گردد، مثل اینکه خانه ی به اجاره داده شده از نزد مستأجر غصب گردد، یا {با تغییر مسیر آب} زمین در زیر آب قرار گیرد، یا آب آن قطع گردید، یا غلام بود مریض شد و یا فرار نمود، پس ساقط می گردد از حق الاجاره اراضی مستأجره به قدر نقصان پیش آمده.

و همچنان درین مورد در عبارت دیگری فقهی چنین آمده است (رجل استأجر ارضاً فانقطع الماء قال : ان كانت الارض تسقى بماء الانهار، لا بماء السماء، لاشئ علي المستاجر. وكذا اذا كانت تسقى بماء السماء فانقطع المطر.) فتاوی قاضیخان ج/۲ ص/۲۰۹

ترجمه: هرگاه یک شخص زمینی را به اجاره گرفت، پس قطع گردید آب آن، اگر زمین متذکره به آب جوی ها و نهرها آب یاری میگردید اجاره دار مکلف به پرداخت حق الاجاره نمی باشد. و همچنان اگر ملکیت به اجاره گرفته

شده از آب باران آبیاری می‌گردد {در صورتیکه خشک سالی بیاید} و باران قطع گردد باز هم بالای مستاجر پرداخت حق الاجاره لازم نیست.

و همچنان در قانون تنظیم امور زمینداری نیز در این خصوص چنین آمده است.

(هرگاه زمین، تجهیزات و ملحقات آن به اثر آفات طبیعی خساره مند و یا از بین برود، اجاره گیرنده مکلف با رعایت حکم ماده هشتاد و پنجم این قانون مکلف به پرداخت حق الاجاره همان سال و جبران خساره نمی باشد) (قانون تنظیم امور زمینداری ماده هشتادوشم ص/۱۰۷)

و در قانون تنظیم امور ملکیت های وقفی نیز چنین اشاره شده است (معافیت حق الاجاره ماده سی و چهارم (هرگاه تأسیسات، تجهیزات و ملحقات ملکیت وقفی تحت عقد یا محصولات آن به اثر آفات طبیعی خساره مند و یا به صورت کامل از بین برود، قراردادی با رعایت احکام ماده سی و سوم این قانون مکلف به پرداخت قسمی یا کلی حق الاجاره همان سال و جبران خساره نمی باشد) (قانون تنظیم امور ملکیت های وقفی ص/۱۰)

در آخر به طور خلاصه باید گفت که اگر واقعیت قضیه همانگونه باشد که در متن مکتوب استفتائیه ریاست محترم ارشاد حج و اوقاف ولایت هرات ذکر گردیده است با در نظر داشت عبارات صریح فقهی و مواد صریح قانون امور زمینداری حق الاجاره اراضی مستأجره بقدر نقصان وارد شده از ذمه موصوف الی برگشت زمین ها به حالت عادی معاف می گردد.

راقم الحروف " محمدعارف " مصلح